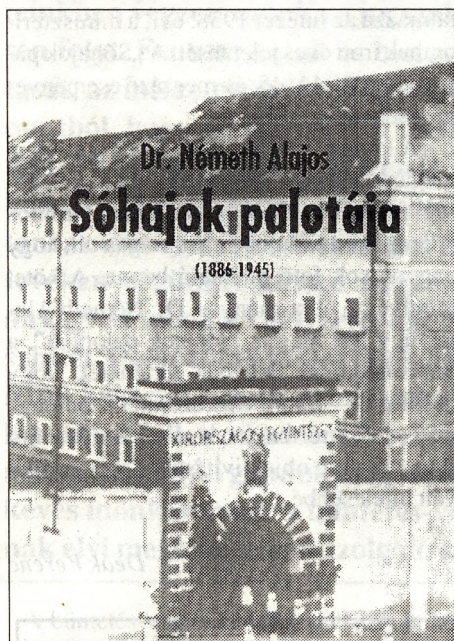

Sóhajok palotája

A sopronkőhidai fegyház története 1945-ig

Dr. Németh Alajos, a nemrégiben elhunyt helytörténész, papíró könyve a sopronkőhidai fegyház történetéről, úgy hiszem, egyedülálló mű a maga nemében: egyszerre kiváló börtön- (pontosabban) fegyháztörténet, dokumentumgyűjtemény, illetve korrajz és személyes vallomás.

A szerző – aki még 1945-ben, a háború pusztította Sopronkőhidát látván határozta el műve megírását – részben megmentett iratokra, részben a korabeli soproni sajtó tudósításaira, de főként személyes emlékeire és értesüléseire épített.

Németh András sopronkőhidai főfegyőr fiaként életének első huszonöt évét maga is a „fegyházban töltötte”. Ezt írja gyerekkoráról: „... a nem odavalók ... ha megkérdezték, hová valók vagyunk, azt válaszoltuk: fegyházi vagyok. Ammire természetesen láttuk ezt, hogy akárhányan még felnőtt korban is, hivatalos helyen, ha érdeklődtek, hol lakik, azt felelték: a fegyházban. A világegyet sem mondta volna egyetlen kőhidai gyermek, de legtöbbször még felnőtt sem, hogy 'soproni', jöllehet Sopronkőhida Sopronhoz tartozik kezdettől fogva.”

A Sopronkőhidai M. Kir. Országos Fegyintézet – amely egy, a működését jóval előbb abbahagyott cukorgyár helyén épült – 1886. október elsején nyílt meg. Megnyitásakor az akkori Magyarország legmodernebb büntetés-végrehajtási intézetének számított, többek között forróvízfűtéssel és szellőző-berendezéssel rendelkezett. A fegyintézet 700 fegyenc számára készült, az egyszemélyes zárkákban csak időnként helyeztek el 2–2 elítéltet. Érdeemes megjegyezni, hogy fegyencnek akkoriban az az elítélt számított, akinek büntetése 3 évtől életfogytiglanig (25 évig) terjedt.

A könyv alcíméhez híven – *Fegyencek, fegyőrök, fegyőrcsaládok életkörülményei 1945 előtt kis és nagy események sodrában* – elsőként a fegyencek mindennapjait mutatja be, s ezen keresztül az olvasó megismerheti a korabeli fegyház teljes tevékenységét az anyagbeszerzéstől a fegyencek lel-

ki gondozásáig. A ma büntetés-végrehajtási szakembere szakterületének, érdeklődésének megfelelő oldalakat biztosan talál ebben a részben. Külön érdekességet jelent – talán nemcsak a „laikus olvasó” számára – az *Akik nem tudták kívánni a szabadulás napját* című fejezet, amelyben a szerző – az ő kifejezésével élve – öngyilkos fegyverekről, szökevényekről, merényletekről és sztrájkokról tudósít.

Dr. Németh Alajos a fegyőrök és családjaik életéről nem kevesebb alapossgal és – olykor – nem kevesebb humorral számol be. Az „örzök társadalma” egyébként nagyságát tekintve nem sokkal maradt el az „örzöttekétől”: a fegyőrök száma úgyszólván a kezdetektől fogva meghaladta a százat, családtagjaikat is beleszámítva – az átlag három gyereket véve alapul családonként –, a fegyőrök és családtagjaik száma 500 főt tett ki. *A fegyrintézet alkalmazottjai* című fejezet nemcsak Sopronkőhidán valaha dolgozott igazgatók, tisztviselők, orvosok, lelkészek, tanítók, őrparancsnokok, égyőrök és civil iparosok nevét, hanem –

helyenként – azok „miniéletrajzát” is közli.

Az első világháború, a forradalmak és a trianoni békeszerződést követő soproni népszavazás nagy megpróbáltatást jelentett Sopronkőhida számára is. Ezekről az eseményekről már a kötet utolsó része tudósít. E rész külön érdekessége, hogy tartalmazza az intézet 1938. évi, a minisztériumnak írott éves jelentését. A „Sóhajok palotája” az 1944–45. év megrázó eseményeinek leírásával zárul.

A könyv – amely 1994-ben Sopronban magánkiadásban jelent meg, de megjelenését szerzője már nem érthette meg – fontos jellemzője az adatok gazdagságán túl, hogy nagyon sok fotó található benne. A kötet mindvégig olvasmányos. Dr. Németh Alajos úgy írta meg a „Sóhajok palotáját”, a Sopronkőhidai Fegyház történetét, hogy „beleírta” – finom eszközökkel – önmaga és családja történetét is. Ezzel műve mit sem veszített objektivitásából, sőt ezáltal vált hitelesebbé.

Deák Ferenc

MINDEN PÉNTEKEN

BÖRRIÖN

ÚJSÁG

